

DAY HỌC THỰC HÀNH BỐN BƯỚC THEO HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC NGƯỜI HỌC TRONG DAY HỌC TIN HỌC Ở TRƯỜNG CAO ĐẲNG SƯ PHẠM ĐÀ LẠT

Nguyễn Thị Thu Hằng*

***Tóm tắt:** Theo định hướng chương trình giáo dục phổ thông mới, môn Tin học trở thành một trong những môn học nền tảng để người học tiếp nhận và sáng tạo tri thức trong thời đại Công nghệ 4.0. Đồng thời quan điểm dạy học cũng sẽ chú trọng đến dạy học trực quan và thực hành. Bài viết này trình bày phương pháp dạy học thực hành 4 bước, đây là một phương pháp thích hợp và nên được sử dụng trong dạy học thực hành môn Tin học.*

1. Đặt vấn đề

Kiến thức Tin học có vai trò quan trọng đối với việc chuẩn bị cho sinh viên khả năng tìm kiếm, tiếp nhận, sáng tạo tri thức trong thời đại cách mạng công nghiệp. Công nghệ số là nền tảng tạo phương thức sản xuất thông minh mang tính toàn cầu hóa; là công cụ hiệu quả, hỗ trợ, biến việc học thành tự học suốt đời.

Môn Tin học đóng vai trò chủ đạo trong hình thành, phát triển năng lực tin học gồm 5 thành phần: Sử dụng và quản lý các phương tiện CNTT và truyền thông; ứng xử phù hợp trong môi trường số; giải quyết vấn đề với sự hỗ trợ CNTT và truyền thông trong học và tự học; hợp tác trong môi trường số. Theo định hướng chương trình Tin học mới [4], 5 thành phần năng lực Tin học được hình thành, phát triển thông qua 3 mạch kiến thức cơ bản là: Học vấn số hóa phổ thông (DL); Công nghệ thông tin và truyền thông (ICT) và Khoa học máy tính (CS), trong đó mạch CS sẽ được coi trọng hơn trước.

Theo đó, định hướng mới cho phương pháp dạy học Tin học là khai thác những ưu thế có tính đặc thù của Tin học, tổ chức cho sinh viên hoạt động giải quyết các vấn đề thực tiễn, chủ động cập nhật kiến thức trong môi trường số. Nói cách khác, phương pháp dạy học sẽ coi trọng dạy học trực quan và thực hành, thực hành giúp phát triển năng lực sử dụng công cụ, phần mềm kỹ thuật số...

Trong bài viết này, tác giả trình bày phương pháp dạy học thực hành 4 bước theo hướng phát triển năng lực người học trong bộ môn Tin học với mục đích trình bày một số vấn đề liên quan đến dạy học thực hành Tin học cũng như đưa ra một số lưu ý để quá trình dạy thực hành đạt được hiệu quả tốt trong việc phát triển năng lực cho sinh viên.

---

* Giảng viên Khoa Tự nhiên

2. Phương pháp dạy học thực hành

Theo [1], một quá trình dạy học thực hành thường trải qua 3 giai đoạn: giai đoạn chuẩn bị, giai đoạn thực hiện và giai đoạn kết thúc. Giai đoạn thực hiện là giai đoạn chính mà ở đó các phương pháp dạy học thực hành cụ thể được bộc lộ rõ nét nhất. Về cơ bản có 3 phương pháp tổ chức dạy học thực hành thường được áp dụng ở đây là: phương pháp tổ chức dạy học thực hành 4 bước, phương pháp tổ chức dạy học thực hành 3 bước và phương pháp tổ chức dạy học thực hành 6 bước. Trong khuôn khổ bài viết này, tác giả trình bày phương pháp dạy học thực hành 4 bước.

Phương pháp dạy học thực hành 4 bước được thực hiện theo nguyên tắc: giảng viên làm mẫu, sinh viên bắt chước và tự luyện tập đến khi thành thạo. Tiến trình dạy học của phương pháp này như sau:

2.1. Giai đoạn chuẩn bị

Giảng viên chọn đề tài thực hành; xác định phương án thực hành; chuẩn bị thiết bị, dụng cụ; phân công vị trí thực hành; kiểm tra, sắp xếp dụng cụ.

2.2. Giai đoạn thực hiện

Gồm 4 bước cơ bản

- Bước 1: Mở đầu bài dạy (khơi động cơ học tập đối với nội dung học, giúp sinh viên hiểu được nhiệm vụ học tập).

- Bước 2: Giảng viên thuyết trình và làm mẫu (giảng viên thuyết trình kèm diễn trình để sinh viên quan sát và tiếp thu).

- Bước 3: Sinh viên làm lại và giải thích (tạo cơ hội cho sinh viên triển khai sự tiếp thu thành hoạt động chân tay ở giai đoạn đầu tiên có sự giúp đỡ, kiểm tra của giảng viên).

- Bước 4: Luyện tập độc lập (sinh viên tự luyện tập kỹ năng đến khi thành thạo).

Sau bước 4, sinh viên tiến hành thực hành theo nhóm, tổ hay cá nhân và giảng viên tiếp tục theo dõi để kiểm tra, đôn đốc, hướng dẫn điều chỉnh, sửa chữa kịp thời cũng như giải đáp những thắc mắc mà sinh viên đưa ra trong quá trình thực hành.

2.3. Giai đoạn kết thúc

Giảng viên phân tích kết quả thực hiện so với mục đích yêu cầu; giải đáp các thắc mắc và lưu ý những sai sót mà sinh viên mắc phải; củng cố kiến thức thông qua nội dung thực hành. Kết thúc bài thực hành, giảng viên nhắc nhở sinh viên dọn dẹp cũng như cất lại dụng cụ học tập.

Để việc dạy học thực hành Tin học đạt được kết quả tốt, giảng viên nên sử dụng quan điểm dạy học định hướng hành động với tư tưởng chủ đạo là: Làm cho hoạt

động trí óc và hoạt động chân tay của người học kết hợp chặt chẽ với nhau, cụ thể: sinh viên thực hiện các nhiệm vụ học tập và hoàn thành sản phẩm có sự kết hợp linh hoạt giữa hoạt động trí tuệ và hoạt động tay chân. Theo quan điểm này, sinh viên sẽ được cuốn hút vào các hoạt động học tập tự khám phá, bổ sung kiến thức chứ không thụ động tiếp thu những kiến thức đã sắp đặt trước, từ đó phát huy khả năng vận dụng kiến thức, kỹ năng giải quyết vấn đề, tăng cường tính chủ động, phát triển khả năng làm việc nhóm và năng lực tự học của sinh viên.

Thực hành trên máy tính được coi là bước cuối cùng để hoàn thiện một sản phẩm Tin học cũng là bước củng cố và vận dụng kiến thức đã học vào thực tế. Do đó, khuyến khích giảng viên cho sinh viên làm bài tập hoặc dự án theo từng chủ đề. Bài tập thực hành được soạn theo dự án hay theo từng chủ đề sẽ dễ dàng trong việc phân và đổi vai giữa các sinh viên, giữa các nhóm sinh viên của giảng viên. Giả sử để thực hiện việc định dạng, chỉnh sửa văn bản trên Word, chúng ta có thể cho sinh viên luyện tập bằng việc trang trí một dự án nhỏ là viết báo tường cho lớp. Với chủ đề này, giảng viên sẽ chia lớp thành từng nhóm theo từng công việc, cụ thể: một nhóm làm phần tiêu đề, một vài nhóm làm phần nội dung, một nhóm làm phần trang trí và một nhóm khác chịu trách nhiệm tổng hợp để hoàn thiện sản phẩm... Giảng viên sẽ đổi lại vai trò giữa các nhóm, giữa các cá nhân theo từng chủ đề thực hành khác nhau. Việc làm này sẽ giúp rèn luyện năng lực tự học, tự nghiên cứu của cá nhân và năng lực giao tiếp, hợp tác khi làm việc nhóm cho sinh viên.

3. Vận dụng phương pháp dạy học thực hành 4 bước vào dạy học thực hành Tin học

Tin học là một môn học mang tính kỹ thuật, thao tác nên thời lượng thực hành nhiều, tần suất làm việc với máy tính trong phòng máy của giảng viên và sinh viên cũng thường xuyên. Vì vậy, phương pháp dạy học thực hành 4 bước cho một bài thực hành Tin học tại phòng máy sẽ được thực hiện như sau:

3.1. Giai đoạn chuẩn bị

Trước khi thực hành, giảng viên cần kiểm tra phòng máy, máy chiếu cũng như số lượng và hoạt động của các máy tính trong phòng để đảm bảo việc dạy học được thông suốt, đảm bảo mỗi sinh viên đều có máy để thực hành.

3.2. Giai đoạn thực hiện

- Bước 1: Ổn định lớp, tạo không khí học tập, giới thiệu bài học.
- Bước 2: Giảng viên thuyết trình và làm mẫu các bước chi tiết theo bài thực hành.

Tại bước này, giảng viên có thể vừa làm mẫu vừa giảng giải để sinh viên hiểu rõ về quy trình thực hiện. Việc giảng giải có thể đơn giản chỉ là giảng viên đọc lại các

thao tác lệnh nhưng sẽ giúp sinh viên có thể đọc và dễ dàng hơn trong ghi nhớ vì các lệnh trong Tin học đều là các lệnh bằng tiếng Anh.

Ngoài ra, giảng viên có thể đặt câu hỏi để thúc đẩy sinh viên suy nghĩ, thu hút sự chú ý của sinh viên vào những điểm trọng tâm hoặc nhấn mạnh những điểm chính, những điểm khóa của lệnh.

Đối với những phần thực hành phức tạp, thao tác lệnh khó thì giảng viên có thể làm mẫu lặp đi lặp lại vài lần để sinh viên có thể ghi nhớ đối với sinh viên khá, giỏi hoặc kịp thời bắt chước, làm theo đối với sinh viên trung bình. Điều này cũng phù hợp với yêu cầu dạy học phân hóa để đảm bảo trình độ tiếp nhận kiến thức đồng đều cho sinh viên.

- Bước 3: Sinh viên làm lại và giải thích.

Giảng viên yêu cầu một vài sinh viên đứng lên trình bày lại và giải thích được các bước thực hiện, các bạn còn lại lắng nghe, nhận xét và bổ sung. Tiếp đó là khoảng thời gian sinh viên bắt chước lặp lại các thao tác thực hành trên máy tính cá nhân của mình, trong quá trình này giảng viên theo dõi, hướng dẫn và điều chỉnh lại các thao tác nếu sinh viên thực hiện không đúng.

- Bước 4: Sinh viên tự luyện tập và sáng tạo.

Giảng viên quan sát sinh viên làm bài, giúp đỡ các sinh viên yếu khi chưa nhớ được các bước thực hiện hoặc gợi ý, nâng cao yêu cầu cho các sinh viên khá, giỏi để phát triển tư duy.

3.3. Giai đoạn kết thúc

Kết thúc thực hành, giảng viên kiểm tra sản phẩm của sinh viên trên máy tính, nhận xét cũng như tuyên dương những sản phẩm làm tốt, làm đẹp, làm sáng tạo của sinh viên.

4. Một số lưu ý khi tiến hành dạy học thực hành Tin học

Từ thực tế cho thấy, nhiều sinh viên tỏ ra ngại thực hành, thao tác cơ bản trên máy tính còn yếu, đa số sinh viên tham gia tích cực làm thực hành trên máy là sinh viên khá, giỏi. Số còn lại chỉ ngồi quan sát nên khi bắt tay vào làm thì lúng túng, không đạt yêu cầu. Để khắc phục điều này đòi hỏi giảng viên dạy học thực hành phải có khâu chuẩn bị tốt từ giáo án, kế hoạch giảng dạy, thiết bị hỗ trợ, phòng máy thực hành, đặc biệt là cần xây dựng một hệ thống bài tập thực hành phân bậc tốt. Hệ thống bài tập phân bậc tốt là hệ thống trong đó các bài tập được sắp xếp từ đơn giản đến phức tạp, yêu cầu được nâng lên theo từng mức, phù hợp với nhiều đối tượng sinh viên cũng như kích thích sự hứng thú, chủ động của sinh viên khi tham gia làm bài.

Áp dụng hình thức phân nhóm trong thực hành xen kẽ với làm việc cá nhân: làm việc nhóm sẽ tạo điều kiện cho sinh viên học hỏi, hỗ trợ lẫn nhau thay vì chỉ tiếp thu

một chiều từ giảng viên. Không những vậy, việc đổi vai làm nhóm trưởng, nhóm phó... trong mỗi bài thực hành sẽ giúp cho sinh viên có động lực, hứng thú và trách nhiệm hơn trong công việc để đảm bảo thành tích của nhóm.

Chia nhỏ bài thực hành hay hướng dẫn sinh viên tham khảo tài liệu trên mạng cũng là một cách giúp phát triển năng lực nghiên cứu, tìm tòi của sinh viên để giải quyết vấn đề.

Một ý tưởng tốt khác nữa là cho sinh viên trình bày và giới thiệu sản phẩm hoàn thiện của mình hay nhóm để kích thích hứng thú học tập cũng như rèn luyện năng lực báo cáo, thuyết trình trước đám đông.

5. Kết luận

Trên đây là một vài ý kiến của tác giả về phương pháp dạy học thực hành Tin học cho sinh viên. Tác giả cũng đã sử dụng phương pháp này cho sinh viên của mình và nhận thấy kết quả đạt được khá tốt. Vì vậy, tác giả rất mong nhận được những chia sẻ, đóng góp của quý thầy cô, anh chị em đồng nghiệp để có những ý tưởng tốt góp phần nâng cao chất lượng dạy và học thực hành môn Tin học.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hải Bình (2016), “Giải pháp hay tăng hiệu quả giờ thực hành Tin học”, *Báo Giáo dục và thời đại online*.
Nguồn: <https://m.giaoducthoidai.vn/trao-doi/giai-phap-hay-tang-hieu-qua-gio-thuc-hanh-tin-hoc-2078234-v.html>
2. Nguyễn Bá Kim, Lê khắc Thành (2006), *Phương pháp dạy học đại cương môn tin học*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.
3. Phan Trọng Ngọc (2005), *Dạy học và phương pháp dạy học trong nhà trường*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.
4. *Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo.*